

Nr 776

Av herr Larsson i Borrby m. fl., om en förbättrad personalvård inom arbetslivet.

(Lika lydande med motion nr 633 i Första kammaren)

Det torde numera vara allmänt erkänt att arbetslivet för många människor medför stora psykiska påfrestningar. På sakkunnigt håll synes man också vara ense om att dessa påfrestningar i många fall är av sådan omfattning att de enskilda inte förmår bära dem utan menliga inverningar på den mentala hälsan, ibland också på den kroppsliga. Medan många drag i utvecklingen varit ägnade att minska de fysiska påfrestningarna i arbetet, har beträffande de psykiska påfrestningarna utvecklingen gått i motsatt riktning i flera olika avseenden. Tendenserna i nämnda riktning torde f. ö. inte upphöra. Tvärtom torde de komma att accentueras alltmer till följd av fortsatt expansion mot en alltmer teknokratiskt präglad kultur.

I ett sådant läge är det givetvis angeläget att verka för en psykohygienisk sanering av arbetslivet genom att söka bevara de positiva dragen i utvecklingen samtidigt som man söker eliminera de negativa. Åtgärder i detta syfte, som är starkt motiverade både samhällsekonomiskt och humanitärt, måste med nödvändighet spänna över stora områden. Det gäller sådana åtgärder som leder till »rätt man på rätt plats», till en anpassning av arbetsuppgifter och arbetsmiljö till individens totala förmåga och behov och till vad som i övrigt kan sammanfattas i uttrycket en konstruktiv personalvård, allt under hänsynstagande till vad den mänskliga organismen tål och trivs med i både fysiskt och psykiskt avseende. Härav torde framgå att insatser måste göras t. ex. på utbildningens och yrkesvägledningens områden, på anlagstestningarnas och arbetsprövningarnas samt på hela det område som utgöres eller beröres av arbetsvetenskaplig forskning. Då flera av dessa områden f. n. är föremål för utredning eller prövning i särskild ordning och då en särskild proposition är att vänta till årets riksdag rörande forskningsresurser m. m. av betydelse i sammanhanget, finner vi det lämpligast att nu begränsa framställningen till frågan om överförande av forskningsresultat och liknande rön till praktisk tillämpning i arbetslivet.

Nämnda fråga framstår teoretiskt som ett enkelt kommunikationsproblem, men de praktiska svårigheter, som gjort sig gällande då det gällt att till arbetslivet överföra olika värdefulla arbetsvetenskapliga resultat och

där få dessa accepterade och tillämpade av berörda parter, har visat sig vara så omfattande att frågan måste anses vara ett grundproblem vid en psykohygienisk sanering av arbetslivet. Det har visat sig vara relativt lätt att genomföra lagstiftning rörande skydd mot olycksfall och fysiska yrkesskador och att få dessa bestämmelser tillämpade och accepterade i arbetslivet. Även om åtskilligt fortfarande torde finnas att göra på detta område, kan det också konstateras att omtanken om de arbetandes fysiska hälsa numera är allmänt tillämpad och accepterad, inte minst till följd av upplysningsverksamhet på området. När det gäller vad som kan kallas det psykiska arbetarskyddet kan man knappast vänta några framsteg genom lagstiftningsåtgärder. De berörda frågorna och åtgärderna är till övervägande delen inte av sådan natur. Man måste i stället bygga på de berördas insikter och aktiva medverkan. Det mest verksamma medlet härför torde vara upplysnings- och rådgivningsverksamhet i lämpliga former.

Då kunskaperna om vilka problem och orsakssammanhang som är av betydelse vid överförandet av de arbetsvetenskapliga resultaten till praktisk tillämpning är relativt begränsade torde en försöksverksamhet inom vissa enheter i arbetslivet vara av betydande värde. Med hänsyn till samhällets ansvar i sammanhanget och de förutsättningar som krävs för en sådan verksamhet, som dock måste gälla »verkliga» arbetsplatser, bör en sådan försöksverksamhet bedrivas inom den statliga sektorn. Syftet med denna bör vara dels att klarlägga vilka problem som möter vid överförandet av forskningsresultaten, dels att utvärdera vilka metoder och medel som är lämpligast vid ett sådant överförande, dels att tillskapa enheter och arbetsplatser som kan framstå som vägledande exempel och föredömen för arbetslivet i övrigt.

Arbetarskyddsstyrelsen har — i samband med tidigare väckt förslag rörande här nämnda försöksverksamhet — framhållit att en sådan borde bedrivas i samarbete med personaladministrativa rådet vid en sektion inom ett av de affärsdrivande verken, där en välorganiserad personalavdelning med personalchef och/eller personalkonsulent redan finnes. Vad arbetarskyddsstyrelsen sålunda anfört bör enligt vår mening beaktas.

En annan möjlighet att öka intresset för god personalvård och för arbetslivets övriga psykohygieniska aspekter ligger i en intensifierad rådgivnings- och upplysningsverksamhet, som riktar sig såväl till företagare som till arbetsledare och andra anställda. Enligt vår mening föreligger en avsevärd brist på detta område. I fråga om åtgärder för de arbetandes kroppsliga hälsa, vilken givetvis är av betydelse också ur psykisk synpunkt, finns inte blott förhållandevis konkreta föreskrifter och anvisningar utan också en omfattande organisation för uppsikt över föreskrifternas och anvisningarnas efterlevnad och för upplysnings- och rådgivningsverksamhet. De psykohygieniska problemen kan som nämnts knappast lösas genom övervakande författningsbestämmelser, men i fråga om

upplysnings- och rådgivningsverksamhet bör en motsvarande ordning kunna tillskapas.

Frågan om hur upplysnings- och rådgivningsverksamheten bör utformas och organiseras bör utredas. Det bör enligt vår mening prövas om inte arbetarskyddsstyrelsen och dess underinstanser i samarbete med personaladministrativa rådet och arbetsmarknadens parter bäst lämpar sig att handha verksamheten. Härför talar bl. a. att dessa organ delvis är disponerade för motsvarande verksamhet rörande arbetarskyddets fysiska sida. Verksamheten bör främst rikta sig till de lokala instanserna, således till företagen, företagsnämnderna och arbetstagarnas lokala sammanslutningar m. fl. Den bör omfatta såväl skriftliga informationer, dvs. upplysningskrifter o. d. som konsultationer, kurser och konferenser.

I sammanhanget bör nämnas att arbetarskyddsstyrelsen framhållit sin avsikt att genom socialinspektören verkställa en undersökning rörande sociala anordningar och förhållanden vid större arbetsställen. Vid de konferenser med arbetsgivare och personalfunktionärer, som föranledes av undersökningen, kommer bl. a. olika personalvårdsfrågor att diskuteras i syfte att söka stimulera företagsledningarna till större insatser på personalvårdens område. Arbetarskyddsstyrelsen har dock framhållit att en sådan förhållandevis begränsad insats inte kan fullföljas på grund av de otillräckliga personalresurserna. Bl. a. finns inom verket inte någon befattningshavare med teoretisk psykologisk utbildning. Framställningar om förbättring i detta avseende har inte föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida. Vi finner det angeläget påpeka att denna sida av arbetarskyddsstyrelsens och dess underinstansers personalbehov måste uppmärksammas inför genomförandet av här förordade upplysnings- och rådgivningsverksamhet.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande *dels* frågan om försöksverksamhet vid vissa enheter inom den statliga sektorn avseende överförande av arbetsvetenskapliga forskningsresultat till praktisk tillämpning i arbetslivet, *dels* frågan om upplysnings- och rådgivningsverksamhet i syfte att förbättra personalvård och psykohygieniska betingelser inom arbetslivet, allt i enlighet med i motionen angivna allmänna riktlinjer.

Stockholm den 26 januari 1964

Einar Larsson

i Borrbý

Lennart Mattsson

Anders Dahlgren

Jan-Ivan Nilsson